

ББК -81.2(Англ.), УДК -811.111'22, Р-15

НАУЧНЫЙ ВГЛЯД ОБ ИЗУЧЕНИЕ МЕСТА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЙ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Хошимова Мехрубону

факулхтет иностранных языков ХГУ

mileyhosh@gmail.com

Аннотация

В статье представлены некоторые научные мнения видных отечественных и зарубежных ученых о месте фразеологических единиц в художественной литературе. Выяснилось, что фразеологизмы таджикского языка сформировались во второй половине двадцатого века и широко использовались писателями в их трудах.

Фразеологический, структурный смысловой и стилистические аспекты.

Исследователь попытался доказать, что фразеологические выражения на каждом языке понимаются со своими особенностями, и при переводе в художественных литературах эти выражения имеют переносное значение в соответствии с принципами идиоматических выражений а также историческое и традиционное использование одного и того же языка.

НИГОҶЕ БА НАЗАРИЯИ ТАРҶУМАИ ВОҲИДҶОИ ФРАЗЕОЛОҒИ ДАР АСАРҶОИ БАДЕЙ

ФРАЗЕОЛОГИЯ (аз кал. юнонӣ phrasis — ибора, ифода ва логос илмро мефаҳмонад) як қисми забоншиносӣ, ки маҷмӯи таркиб, ибора, ҷумлаҳои рехтаю устувор, қонуниятҳо инкишоф ва категорияҳои лингвистии онҳоро меомӯзад.

Олими рус А.Кунин дар китоби худ «Фразеология английского языка», ки соли 1970 аз чоп баромада буд, чунин ифодаҳои рехтаю устувори забонро воҳидҳои фразеологӣ (фразеологизмҳо) номидааст.

Ба воҳидҳои фразеологии забон ду ва ё зиёда калимаҳои мустақилмаъно, ки маънои маҷозӣ доранд, дохил мешаванд. Масалан, гурдакаф кардан – саҳт тарсондан; зери мушт гирифтани – касеро задан, кӯфтани, мушткири кардан; аз олам гузашт – ғавтид, аз сад гулаш як гулаш ҳам нашукуфтааст – хеле ҷавон; чашмаш равшан шуд - таваллуд кард ва ғайра.

Воҳидҳои фразеологӣ соҳти устувор дошта, унсурҳои таркибии онҳо ро бе асос тағйир додан мумкин нест. Масалан, агар ибори фразеологии «рости гап» ба шаклҳои «ҳақиқати гап», «гапи рост», ё «ростии гап» иваз шавад, хусусияти фразеологияшро гум мекунад. Аммо воҳидҳои фразеологияе низ ҳастанд, ки ҷузъҳои тағйир меёбанд. Масалан, ба ҷои ифодаи «аз дилу ҷон», баъзан «бо дилу ҷон», «бо ҷону дил», «аз ҷону дил» ҳам мегӯянд, ки ҳамчун шаклҳои гуногуни як воҳиди фразеологӣ ба як маъно истифода мешаванд. Аксари воҳидҳои фразеологӣ дорои тобишу ҷилои хоси милли буда, тарҷумашон ба дигар забонҳо душвор аст. Барои мисол, ибори «барои оташ гирифтани омадан» ба маънои ба ҷое омада, зуд ба рафтани саросема шудан; зуд баргаштани мебошад. Ин гуна ибораҳо дар адабиёти бадеӣ ба касрат истифода мешаванд. Масалан:

«Ман гумон кардам магар барои оташ гирифтани омадӣ...» [1,с.54].

«Омузиши мавзӯи воҳидҳои фразеологии забони тоҷикӣ, – мегӯяд забоншиноси русиягӣ А.Рубинчик, – мисли забонҳои дигар, аз нимаҳои асри гузашта оғоз ёфтааст, бинобар ин доир ба баъзе паҳлӯҳои фразеологизмҳо, аз ҷумла вазифаҳои наҳвӣ ибораҳои рехтаи забони тоҷикӣ, дар китобҳои солҳои 80-уми асри гузашта маълумоти ночизеро пайдо кардан имконпазир буд»[14,59].

Фразеология ҳамчун илми мустақил дар забоншиносӣ солҳои 40 ва 50 – уми асри XX ба вучуд омад, аммо фразеологияи тоҷик таърихи дуру дароз дорад. Дар аввалин луғатҳо, амсоли «Луғати ғурс», «Фарҳанги Сурурӣ»,

«Фарҳанги Чаҳонӣ», «Бурҳони қотеъ», «Фарҳанги Рашидӣ», «Баҳори Аҷам», «Ғиёс-ул-луғот» ва ғайра, намунаи воҳидҳои фразеологӣ тафсир ёфтаанд. «Муҳимтарин аъзоҳои воҳидҳои фразеологӣ – мақол, зарбулмасал ва афоризмҳои классикони мо ба сифати мақолҳои халқӣ дохил мешаванд»[13,85].

Таснифоти таносуби байни фразеологизмҳо дар бархе аз ҳиссаҳои нутқ (таснифоти маъноӣ) низ истифода мегарданд ва онҳо ба қисматҳои зерин ҷудо карда мешаванд:

Ҳамин тавр, инъикоси мухтасари таърихи масъала ва таҳлили осори тарҷумашиносии тоҷикӣ моро мутмаъин месозад, ки бо ҳама таҷоруб дар тарҷумашиносии тоҷикӣ, ҳоло зарурати таҳлили масъалаҳои марбут ба тарҷумаи воҳидҳои фразеологӣ ба миён омадааст, зеро мавҷуд набудани заминаи кофӣ назариявӣ ба тарҷумаи сифатан хуби асарҳои бадеӣ ва умуман, ба тамоми раванди тарҷума таъсири номусоид мерасонад.

Комилан омӯхтани фразеология дар муқоиса бо забонҳои дигар аз муҳаққиқон таҳқиқоти вижа талаб мекунад.

АДАБИЁТ:

1. Айнӣ С. «Дохунда» -М.:Молодая гвардия, 1930.— 144с.
2. Айнӣ С.“Асарҳои мунтахаб”-Душанбе, «Адиб», 2014,— с.142
3. Арсентьева Е.Ф. Сопоставительный анализ фразеологических единиц (На материале фразеологических единиц, семантически ориентированных на человека, в английском и русском языках). Казань: Изд-во Казань. ун-та, 1989. - 126 с.
4. Азимова М. Н. Сопоставительный анализ соматической лексики и фразеологии таджикского и английского языков. АКД. - Душанбе, 1980. – с.115
5. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык. Учебник для вузов (7-ое издание).-М.,Флинта-Наука.2007.
6. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины. Об основных типах фразеологических единиц русского языка. Сб. "Избранные труды. Лексикология и лексикография" - М.: 1977. - С.161

7. Гаффоров Р. Язык и стиль Рахима Джалила на материале романа "Пулат и Гулру». Душанбе, 1966. - 223 с.
8. Есперсон О. Философия грамматики. Перевод с английского. - Москва: Иностранная литература, 1958. - С. 404.
9. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка. - Москва, 1972. - 287 с.
10. Мирзоев А. Сайидо и его место в таджикской литературе. - Сталинабад, 1947. с. 118.
11. Мақсудов Т. Зикриёев Ф. Чалилов Ҳ. Дар бораи воҳидҳои фразеологӣ ва вазифаҳои синтаксисии онҳо. - Душанбе, - 1976. - 85 с.
12. Мачидов Ҳ. Фразеология таджикского современного языка. - Душанбе, 1982 – 103
13. Мадчидов Х. Фразеологическая система современного таджикского литературного языка/ Х.Мадчидов. – Душанбе: Деваштич, 2006- 356 с
14. Рубинчик М. “Основы фразеологии персидского языка”/Ю.А. Рубинчик. – М.: Наука, 1981. – 276 с
15. Смирnidский А.И.// Большая советская энциклопедия : [в 30 т.] / гл. ред. А.М. Прохоров. - 3-е изд. - М.: Советская энциклопедия, 1969—1978.
16. Фозилов М. Фарҳанги ибораҳои рехта. — Ҷ.1. - Душанбе, 1963 с.
17. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. - М.: Высш. шк., 1985. - 160 с.